

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За загальною редакцією доктора економічних наук, професора
Косової Тетяни Дмитрівни та доктора економічних наук, доцента
Слободянюк Наталі Олександрівни*

Кривий Ріг - 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

**Теоретико-методологічні засади
розвитку фінансової системи
України на основі інноваційно-
інвестиційних стратегій**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За загальною редакцією доктора економічних наук, професора
Косової Тетяни Дмитрівни та доктора економічних наук, доцента
Слободянюк Наталі Олександрівни*

Кривий Ріг - 2019

УДК [001.11:336(477)]:005.21-029: (001.895+330.32)

T96

Рекомендовано до друку вченою радою Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (протокол № 13 від 20.05.2019 р.)

Авторський колектив:

Буряк Є.В., Бітюк І.М., Бухтіарова А.Г., Вареник В.М., Ганзюк С.М., Горохова Т.В., Грубляк О.М., Гудзь Ю.Ф., Гусак Ю.Д., Дєєва Н.Е., Зінюк М.С., Калінін О.В., Коверза В.С., Куртяник М.С., Косова Т.Д., Кохан М.О., Крисак А.І., Лактіонова О.Ю., Неізнана О.В., Омельченко Л.С., Пестовська З.С., Петрух О.А., Плікус І.Й., Понікаров В.Д., Семенов А.Ю., Семенов В.В., Слободянюк Н.О., Супрун А.А., Супрун Н.В., Федорищева О.А., Фінагіна О.В., Хаджинова О.В., Черната Т.М., Юнацький М.О., Юринець З.В., Юрій Е.О., Ющенко Н.Л., Янковський В.А., Ярошевська О.В.

Редакційна колегія:

Чернега Оксана Богданівна – в.о. ректора ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, д.е.н., професор, головний редактор

Никифоров Радіон Петрович – перший проректор ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, к.т.н., доцент

Кожухова Тетяна Валеріївна – проректор з науково-педагогічної діяльності, міжнародних зв'язків та розвитку ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, д.е.н., доцент

Косова Тетяна Дмитрівна – професор кафедри фінансів та банківської справи ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, д.е.н., професор

Слободянюк Наталя Олександрівна - завідувач кафедри фінансів та банківської справи ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, д.е.н., доцент, керівник теми, заступник головного редактора

Дєєва Наталія Едуардівна – професор кафедри менеджменту Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, д.е.н., професор

Салига Костянтин Сергійович – завідувач кафедри фінансів, підприємництва та біржової діяльності, Класичний приватний університет м Запоріжжя, д.е.н, професор

Манжура Олександр Васильович - проректор з науково-педагогічної роботи, Вищий навчальний заклад Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі", д.е.н., доцент

Хаджинова Олена Вікторівна – декан економічного факультету ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь, д.е.н., доцент

Неізнана Олена Володимирівна - доцент кафедри фінансів та банківської справи ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, к.е.н., доцент, відповідальний виконавець теми

Гудзь Юрій Федорович – доцент кафедри фінансів та банківської справи ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, к.е.н., доцент

Юнацький Мар'ян Олегович доцент кафедри фінансів та банківської справи ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, к.е.н., відповідальний виконавець теми.

Рецензенти:

Слободянюк Ольга Василівна – завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Одеського торговельно-економічного інституту КНТЕУ, д.е.н., доцент

Стебляк Ірина Олегівна - завідувач кафедри економіки та управління національним господарством Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, д.е.н., доцент

Горіна Ганна Олександрівна - завідувач кафедри туризму та країнознавства ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, д.е.н., доцент

T96 Теоретико-методологічні засади розвитку фінансової системи України на основі інноваційно-інвестиційних стратегій : колективна монографія / За заг. ред. Т. Д. Косової, Н. О. Слободянюк. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. - 296 с.

ISBN

Колективна монографія підготовлена в межах держбюджетної науково-дослідницької роботи «Теоретико-методологічні засади розвитку фінансової системи України на основі інноваційно-інвестиційних стратегій» (№ держреєстрації 0118U003859) і розрахована на широке коло вітчизняних фахівців, науковців, студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів.

© Колектив авторів, 2019

ISBN

©ДонНУЕТ імені Михайла Туган – Барановського, 2019

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1 ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНІ МЕХАНІЗМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ	8
Оцінка ефективності управління грошовими потоками в економіці України	8
Фінансове забезпечення місцевих бюджетів в умовах децентралізації	23
РОЗДІЛ 2 ФОНДОВИЙ РИНОК В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	33
Концепти фінансового регулювання фондової діяльності суб'єктів господарювання	33
РОЗДІЛ 3 ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	44
Розробка магістральних напрямів реалізації стратегії фінансово- економічного регулювання земельних відносин:	
лісогосподарський розріз	44
Криптовалюти як новий інвестиційний інструмент	53
Фінансове підґрунтя інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України	64
РОЗДІЛ 4 ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	80
Підрозділ фінансової розвідки як основа системи фінансового моніторингу країни	80
Боргова безпека держави	89
РОЗДІЛ 5 ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ГАЛУЗЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ КРИЗИ	100
Проблеми розвитку та фінансового забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу на сучасному етапі	100
Управління ризиками як основа забезпечення фінансово- економічної безпеки підприємства	113
РОЗДІЛ 6 СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	124
Формування стратегії розвитку фінансового потенціалу переробних підприємства АПК	124
РОЗДІЛ 7 ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ	135
Сутність цифрової трансформації корпоративного управління	135
РОЗДІЛ 8 ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	143
Аналіз бюджету пенсійного фонду України	143

Перспективи впровадження блокчейн-технології в бізнес-процеси пенсійного фонду України	154
РОЗДІЛ 9 ФІНАНСОВЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО В УМОВАХ КРИЗИ: БАНКИ, СТРАХОВІ, КОМПАНІЇ, ІНСТИТУТИ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ	161
Формування та управління фінансовими результатами діяльності вітчизняних банків	161
Довіра до фінансових установ як запорука розвитку фінансової системи України	171
Шляхи покращення фінансової стабільності банківського сектору України: сучасні тенденції, нормативне регулювання та досвід провідних країн світу	181
РОЗДІЛ 10 ФОРМУВАННЯ СИСТЕМ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	195
Управління процесами бізнес-комунікацій в компаніях з використанням діджитал інструментів	195
Концепція корпоративного управління та корпоративної соціальної відповідальності в банківському секторі України	205
Сучасні аспекти розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства	216
Антикризове управління в забезпеченні фінансової безпеки бізнесу з позиції стратегічного та ресурсно-орієнтованого позиційного підходу	228
РОЗДІЛ 11 СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БІЗНЕС - АДМІНІСТРУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН	238
Виявлення та усунення внутрішньою перевіркою причин і умов, що сприяють господарським порушенням	238
РОЗДІЛ 12 ЕФЕКТИВНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ	251
Вплив маркетингових засобів для підвищення інвестиційної привабливості територій	251
Європейський досвід економічної інтеграції: перспективи адаптування в межах української державної та регіональної політики	263
Інтегральна оцінка фінансово-економічного стану підприємства (на прикладі ТОВ «Декарт»)	278
ПІСЛЯМОВА	292
АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ	294

Таким чином, підвищення інвестиційної привабливості регіону та маркетингу територій є необхідною умовою для його стійкого економічного зростання, для підвищення конкурентоспроможності, для підвищення якості життя населення і розвитку усіх сфер соціально-економічного життя. При цьому досягнення поставлених цілей можливе тільки за допомогою залучення інвестицій в реальний сектор економіки. Темп росту і об'єм інвестування в основний капітал є головними показниками привабливості регіону для потенційних інвесторів.

Список використаної літератури

1. Котлер Ф., Асплунд К., Рейн И., Хайдер Д. Маркетинг мест. Привлечение инвестиций, предприятий, жителей и туристов в города, коммуны, регионы и страны Европы. СПб. 2005: Стокгольмская школа экономики, 376 с.
2. Parsyak V., Solesvik M. "Present-day realities of hybrid entrepreneurial business," *Ukrainian Journal Economist*, 2017. issue 7, pages 7-11, July.
3. Khadzhynova O., Gonchar V. , Kalinin O. Research on investment appeal and competitive capacity of industrial enterprises of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies, Riga: Publishing House "Baltija Publishing"*, 2017, Volume 3 Number 5. 480 pages. С. 421 – 430
4. Арженовский И.В. Маркетинг регионов. URL: <http://www.marketing.spb.ru/> (дата звернення: 20.03.2019)
5. Борщевський В. В. Україна і Польща в умовах розширеного ЄС: економічна оптимізація та глобальне партнерство : монографія. Львів : Аверс, 2009. 244 с.
6. Остапчук А. Д. Рівень розвитку сільських територій як індикатор сталості аграрного сектору. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2010. Вип. 154. Ч. 3. С. 280-284. – URL: <http://elibrary.nubip.edu.ua/8563/1/OAD.pdf> (дата звернення: 20.03.2019)
7. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України : монографія. / наук. ред. : В. В. Борщевський. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН Україн. 2012. 216 с.
8. Старостіна А.О. Регіональний маркетинг: суть та особливості становлення в Україні. *Маркетинг в Україні*. 2004. № 3. С. 55-57.
9. Ткаченко Т.І., Соколова К.О. Територіальний маркетинг. *Вісник мариупольського державного університету серія: економіка*. 2011. №. 2. С.100-106.

О.В. Фінагіна, д-р екон. наук
Є.В. Буряк, к-т екон. наук
І.М. Бітюк

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТУВАННЯ В МЕЖАХ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

В сучасних умовах глобалізації економічної та науково-технічної діяльності, ускладненні міжнародних економічних відносин, стрімкого переформатування ринкового середовища, регіональна політика є досить важливим елементом координування змін, балансування економічних інтересів. Особливої уваги цим питанням приділяють в Європейському Союзі (ЄС), значущості та пріоритетності набувають системні дослідження світових та національних ринків, накопичується та втілюється європейський досвід державного та регіонального менеджменту. Активно розробляються та впроваджуються новітні інструменти підтримки стабільного розвитку соціальної сфери та економіки.

Для України такий досвід, як позитивний так і негативний, є вкрай затребуваним та пріоритетним в перспективному баченні членства України в ЄС. Система знань українського державного та регіонального менеджменту збагачується за рахунок вивчення регіональної політики ЄС, залучення механізмів, інструментів інтегрування країн, регіонів в єдиний ринковий простір.

Ключовими управлінськими принципами, що були покладені в основу інтеграційних процесів в економіці та соціальній сфері, відповідно політиці Європейського Союзу стали: конвергенція, діалог, консолідація досвіду та практики усіх країн світу. Генезис формування регіональної політики Європейського Союзу був складним, поетапним, активно регульованим.

Витоки формування регіональної політики, як майбутнього прообразу регуляторних управлінських інституцій об'єднаної Європи, простежуються з Великобританії. На початку 30-х років ХХ століття в зв'язку з «великою депресією» у Великобританії, щоб не допустити поглиблення економічних та соціальних проблем держава змушена була вжити певних заходів для їх пом'якшення. Південно-східний регіон

Великобританії в ці роки характеризувався безробіттям на рівні 14%, на Північному Заході, Сході даний показник перевищив 25%, а в Уельсі склав 36%. Це були регіони з високою часткою традиційних галузей промисловості (видобуток вугілля, металургія, текстильне виробництво), на які економічна криза вплинула найбільшою мірою [10].

В 1934 році був прийнятий «Закон про спеціальні території», це був перший регіонально-орієнтований законодавчий документ. Певні доповнення до документу вносилися в 1936-1937 рр.

Після Другої світової війни, регіональна політика з'являється та швидко розвивається спочатку у Франції, а далі в Італії. Головною особливістю

регіональної структури у Франції була диспропорція між Паризьким та іншими регіонами. Тому, французька регіональна політика була направлена на збалансування регіональної структури, а саме вирівнювання диспропорцій в розвитку територій при одночасному обмеженні подальшого кількісного зростання Парижа. На практиці в Парижі були випробувані різні адміністративні, а часто і обмежуючі (репресивні) інструменти регіональної політики, які були спрямовані на індустріальний сектор.

Завданням регіональної політики в Італії, також як і в Франції, було вирішення надмірної диспропорції в економічному розвитку, балансування галузевої структури, між північними та південними регіонами країни. На підтримку розвитку найпівденніших регіонів Італії в 1950 році було прийнято десятирічний план економічного розвитку «Каса пер іл Мецоджорно» (Cassa per il Mezzogiorno), який був спрямований, передусім, на модернізацію традиційних галузей та розвиток регіонів за рахунок малого та середнього бізнесу (МСБ). Проте деякі відмінності між північними та південними регіонами в довгостроковій перспективі зберігаються (проявляються в певних політичних проблемах) і сьогодні вирішуються в рамках регіональної політики ЄС [8].

На рубежі 1950 - 1960-х років регіональна політика почала реалізовуватись в більшості європейських країн та поширюватися на інтегрування міжрегіональних відносин.

У Німеччині регіональна політика була зосереджена на підтримці реструктуризації, так званих, старих промислових регіонів. Її завданням є підтримка нових підприємств, що розвиваються в центральній частині країни.

У Нідерландах в центрі уваги регіональної політики покладено питання регулювання подальшого зростання високо урбанізованих регіонів з накопиченими та невирішеними конфліктами у соціальній, культурній та екологічній сферах.

В посткомуністичних європейських країнах формування регіональної політики, в її істинному розумінні, почалося тільки після фундаментальних соціально-політичних змін кінця 1980-х років у зв'язку з переходом до ринкової економіки. Однак деякі заходи, що не суперечать інструментам регіональної політики, для зменшення диспропорцій у розвитку регіонів були реалізовані вже в соціалістичну епоху.

Наприклад, з середини 1980-х років було розроблено та реалізовано цільову політику з питань підтримки будівельної сфери. у будівництва житла та технічної інфраструктури в пострадянських країнах.

Однією з головних характеристик традиційної регіональної політики було те, що вона орієнтована на усунення проявів диспропорції в регіональному розвитку країни. Така ситуація була характерною коли з одного боку, є досить економічно розвинені регіони і, з іншого боку – депресивні регіони. Балансування економічного розвитку відбувалося за рахунок перерозподілу фінансових потоків на користь слабо розвинених територій, дотаційних.

З змінами світової економіки новітніх форматів набуває оновлення регіональна політика країн, формуються новітні концепції, оновлюються

класичні, що пов'язані з регулюванням економіки та соціуму. Науковці вивчають та систематизують такий досвід, окреслюють основні підходи до регіональної політики (табл.1).

Таблиця 1 - **Ключові наукові підходи до регіональної політики**

Аспект	Регіональна політика	
	Традиційна	Інноваційна
Регіони	Географічно відносна сталість проблемних регіонів, регуляторних заходів	Необмеженість змін незалежно від географічного розташування, ресурсного забезпечення, різноманітність регуляторних заходів
Проблеми	Визнання репресивності та відсталості	Забезпечення структурних зрушень
Стратегії	Регіонального зростання за рахунок наявного ресурсного забезпечення та перерозподілу бюджетних ресурсів	Пріоритетність інноваційного вектору зростання
Інструменти	Міжрегіонального перерозподілу	Мобілізація внутрішніх ресурсів, новітніх технологій
Орієнтація	На сировину, великий та середній бізнес, цільове фінансування великих проектів	Інформацію, інтелект, новітні технології, стимулювання МСБ
Організаційна форма	Посилення централізації	Децентралізація, новітні форми інтегрування бізнесу та влади

Джерело: складено автором на основі [7, 15]

В останні роки спостерігаються зміни в розташуванні та географічній локалізації інноваційних, проривних галузей та підприємств, що призводить до структурних зрушень в економіці. Виникає ситуація, коли ноу-хау або інноваційні заходи в багатьох країнах вважають кращими за традиційні технології розвитку регіону. Наприклад, сучасні промислові виробництва на основі електроніки або біотехнології широко використовуються в південно-західній частині Франції, в південній Німеччині, в центральній Шотландії, в регіонах, які вважаються відсталими в економічному розвитку. Таким чином, використання інноваційних технологій призводить до процвітання регіонів [7, 15]. В 1970-х роках спостерігалось, що державна регіональна політика індустріальних країн не в змозі досить гнучко і адекватно реагувати на відносно швидкі зміни економіки, соціальної сфери. Відповідно центр ваги регіональної політики повинні будуть перевести на себе регіони, які в повній мірі знають свої проблеми, мають інноваційне бачення процесів розвитку, заходи їх вирішення. Ця ідея підтримується і тим фактом, що держава не в змозі повністю мобілізувати наявні центральні фінансові ресурси, з одного боку, а з іншого боку, ця політика не призводить до того, що самі регіони мають можливість мобілізувати свої власні внутрішні ресурси. У той же час проявляється тенденція до послаблення національних кордонів, з точки зору руху робочої сили, товарів, послуг і капіталу в межах Європейського союзу. Набувають новітнього бачення процеси інтегрування економік, соціумів,

культур. Розглянемо етапи формування та розвитку регіональної політики в межах Європейського союзу у відповідності до управлінських інтересів адаптування досвіду в українському державному та регіональному менеджменті.

Для всіх етапів формування та розвитку регіональної політики характерними є економічне зростання, вирішення регіональних проблем, загострення конкурентної боротьби в результаті інтеграції ринкового простору. Таке конкурентне загострення призводить до виникнення конфліктів, загострення проблем в регіонах з високою концентрацією старих галузей промисловості. В перспективі виникає потреба в подальшому наданні цільової допомоги з консультування та фінансування. Отже, виділяємо наступні етапи формування та розвитку регіональної політики в межах Європейського союзу:

Перший етап: 1958 – 1973 рр. Для першого періоду характерний індивідуальний підхід країн-членів спільноти (Франції, Бельгії, Голландії, Люксембургу, Німеччини та Італії), без координації на наднаціональному рівні. Щодо диспропорцій регіонів, то майже всі країни на даному етапі знаходились на одному рівні розвитку, крім регіонів південної Італії. В Італії та Франції регіональна політика була направлена на структурні проблеми, проекти підтримки сільського господарства та рибальства. В цей же період виник Європейський інвестиційний банк, заснований в 1958 році, який надавав з самого початку вигідні кредити на проекти, які були спрямовані на розширення інфраструктури, системні проекти галузевого інтегрування та підтримку бізнесу країн членів ЄС. Як перший спеціалізований інструмент структурної політики співтовариства у 1957 році був заснований Європейський соціальний фонд, завданням якого є сприяння діяльності в області зайнятості, професійної підготовки і розвитку людських ресурсів [11].

Активним інструментом цього періоду також є заснування в 1962 році фонду Європейської аграрної підтримки і гарантій у Франції. Одними з головних завдань фонду є регіональна та структурна політика ЄС в області підтримки сільського господарства та розвитку сільських районів. У 1973 році відбулося розширення Європейського співтовариства за рахунок Данії, Ірландії та Великобританії, процеси внутрішньої інтеграції набули ще більшої актуальності та одночасно проблемності.

Вирішення соціальних конфліктів відбувається в мажах цільових заходів. Так Європейський соціальний фонд (ESF), був створений в рамках Римського договору у 1957 році з метою регулювання соціальних процесів. Це найстаріший структурний фонд, який був спрямований на сприяння інтеграції молодих людей до 25 років на ринку праці і на балансування процесів безробіття. На сьогодні спектр завдань фонду значно ширший і дозволяє не тільки боротися з безробіттям, а й підтримувати соціальну інтеграцію вразливих груп людей, розвиток системи освіти, в тому числі концепції безперервного навчання, модернізації державного управління, співпраці науково-дослідних інститутів, освітніх установ, приватних підприємств і некомерційних організацій або просуванні рівних можливостей чоловіків і жінок. Європейський соціальний фонд дозволяє підтримувати всі регіони ЄС,

незалежно від їх економічного розвитку, який вимірюється рівнем ВВП на душу населення [15].

Активність та дієвість цього фонду доведено часом. Його навантаження поступово розширювалось та формувалось на новітні процеси соціального розвитку, загальної соціалізації регіональних процесів в контексті появи та реалізації феноменів – соціальної економіки, соціальної відповідальності бізнесу, процесів соціалізації регіонального менеджменту.

Європейський соціальний фонд фінансує, зокрема, не інвестиційні проекти, такі як: перепідготовка безробітних, підтримка початківців-підприємців, розвиток установ служби зайнятості; спеціальні програми для інвалідів, дітей, молоді, етнічних меншин та інших незахищених груп населення; створення інноваційних навчальних програм для співробітників; розвиток освітніх програм, в тому числі дистанційних форм навчання, впровадження та модернізації комбінованих форми навчання; підвищення компетентності керівників та працівників шкіл і навчальних закладів в області управління і кадрової політики; стажування студентів, викладачів і науковців в приватному і державному секторі [15].

Другий етап: 1974 – 1985 рр. Наступний етап розвитку структурної та регіональної політики країн ЄС почався зі вступом Данії, Великобританії та Ірландії. Вступ в ЄС аграрної Ірландії був важливим моментом для багатонаціональної координації регіональної політики розвитку аграрної сфери в рамках спільноти. Регіональна політика була націлена на розвиток органів співтовариства, політичні інтереси Великобританії на зміцнення добрих відносин з Ірландською республікою в період відразу після ескалації релігійного конфлікту в Північній Ірландії. Регіональна політика Великобританії мала за мету збільшити кількість робочих місць по всій країні і розвивати відсталі регіони в графстві Корнуолл, Уельсі та північній Шотландії.

Даний етап також знаменувався заснуванням в 1975 році Європейського фонду регіонального розвитку. Даний фонд став основним інструментом для інституційного управління та фінансування спільної регіональної політики ЄС. Найбільшими одержувачами ЕФРР стали такі країни як: Італія, Великобританія, Ірландія і пізніше, після їх прийняття в ЄС Греція (запис 1981), Іспанія і Португалія (1986) [4].

Європейський фонд регіонального розвитку вкладав свої інвестиції для створення нових робочих місць, розширення інфраструктури, підтримки конкурентоспроможності малих і середніх підприємств, впровадження нових технологій і інновацій, захист і поліпшення навколишнього середовища. Така платформа поєднувала одночасно – великий, середній та малий бізнес.

Зокрема Фонд фінансує: будівництво доріг і залізниць; інвестиції в транспортну та технічну інфраструктуру промислових зон; ліквідацію наслідків екологічних негараздів, посадку регенерації зелених насаджень; використання поновлюваних джерел енергії, екологічних та енергетично ефективної реконструкції житлових будинків; підтримку інвестиційного потенціалу підприємців та підприємців-початківців; зміцнення співпраці підприємців в прикордонних регіонах; розвиток і реконструкція спортивних комплексів, які

використовуються для туризму, реконструкції культурних пам'яток; будівництво та ремонт інфраструктури для надання медичної допомоги; модернізацію системи антикризового управління [13].

Третій етап: 1986 – 1993 рр. Цей період розпочався після прийняття Єдиного європейського акту в 1986 році та вступу до Європейського союзу економічно відсталих країн південної Європи – Греції, Іспанії та Португалії. Для цього періоду характерним було цільове спрямування коштів зі структурних фондів, в так звані, Інтегровані середземноморські програми. Стосовно Іспанії, то фінансова підтримка була виділена на розвиток інфраструктури в цілому і, зокрема, туризму. Для Португалії та Греції кошти були виділені на розвиток промисловості, сільського господарства і рибальства. Важливим етапом в розвитку регіональної політики країн ЄС стало прийняття рішення про інтеграцію регіональної політики в частині соціальної та аграрної політики, в так званій, структурній політиці верховними органами ЄС в 1998 році. Далі були засновані структурні фонди та визначені цілі структурної політики: підтримка розвитку і структурних змін відсталих регіонів; підтримка регіонів, які серйозно загрожують загальному економічному спаду країни; боротьба з довготривалим безробіттям та сприяння інтеграції молодих осіб; підтримка адаптації персоналу до зміни у виробництві; підтримка розвитку сільських регіонів [17].

У 1993 році був сформований структурний фонд - Фінансовий інструмент для підтримки рибальства (FIFG), який використовувався для фінансування перетворення і модернізації в риболовної промисловості (морської і прісноводної) і захисту прибережних зон. Фінансовий інструмент для підтримки рибальства (FIFG) був один з структурних фондів ЄС до 2006 року, з початку програмного періоду 2007-2013 вже не підпадає під політику економічної та соціальної згуртованості. Кошти з цього фонду були призначені, передусім, на розвиток рибництва, модернізації флоту, на захист деяких прибережних зон, оснащення риболовецьких портів, виробництво і торгівлю рибної продукції та підтримки виробництва.

У 1993 році був заснований Фонд згуртованості, який не входить в число структурних фондів. Його узагальненою метою було допомагати слабким країнам, вирівнювати розбіжність в соціальному та економічному розвитку за рахунок цільових програм, проектів. Діяльність спрямована на підтримку розвитку бідних країн, а не регіонів. Фінансує інвестиційні (інфраструктурні) проекти, але тільки з акцентом на транспортну інфраструктуру більшого обсягу та захисту навколишнього середовища. У період 2007 – 2013 рр. Фонд згуртованості діяв в Болгарії, Литві, Латвії, Угорщині, Чеській республіці, Естонії, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини та Словенії, Греції, на Мальті та Кіпрі. Фонд згуртованості підтримує також проекти в галузі енергетики і транспорту, якщо вони являють собою очевидні вигоди для навколишнього середовища, є пріоритетними з позиції інноваційності: ефективність використання енергії, використання енергії з відновлюваних джерел, розвиток залізничного транспорту, підтримка громадського транспорту [164].

Четвертий етап: 1994 – 1999 рр. Цілі регіональної політики третього етапу виявилися ефективними, і, отже, використовувалися протягом періоду 1994 – 1999 рр. Проте в 1995 році після вступу Фінляндії і Швеції були сформовані, доповнені цілі регіональної політики, а саме: розвиток і структурні зміни регіонів з надзвичайно низькою чисельністю населення. В 1994 році набули широкого поширення та інституціоналізації такі форми спільної діяльності, як Ініціативні Співтовариства з різних питань: соціальна інтеграція, енергозбереження, підтримка регіонів з текстильною промисловістю, підтримка малого і середнього підприємництва, регенерація міських зон. За період 1994 – 1999 рр. до ЄС приєдналися наступні країни: Австрія, Фінляндія та Швеція. На даному етапі було виділено шість цілей розвитку регіональної політики та виокремлено цілі відповідно до регіонів (табл. 2).

Таблиця 2 - Характеристика цілей регіональної політики ЄС

Цілі (у відповідності до історичної послідовності)	Характеристика цілей	Регіони, що підпадають під підтримку в рамках поставленої цілі
1	Допомога призначена економічно відсталим регіонах. Критерієм економічної відсталості був рівень ВВП на душу населення нижче 75% в середньому в ЄС за останні три роки.	Вся територія Греції, Португалії, Ірландії, Північної Ірландії, велика частина Іспанії і Італії, Корсика, частина Австрії, Німеччина
2	Допомога призначена для розвинутих регіонів, які мають проблеми з деградацією галузей промисловості, що є визначальними для країни.	Частина Великобританії, Франції, Іспанії, Бельгії та Нідерландів
3	Допомога призначена для всіх регіонів Союзу, що мають проблему довготривалого безробіття. Допомога в рамках цієї мети була спрямована на осіб старше 25 років.	Всі країни ЄС
4	Допомога призначена для всіх регіонів ЄС, яка спрямована на сприяння інтеграції молодих людей до 25 років, на ринку праці.	Всі країни ЄС
5	Допомога призначена на розвиток сільських районів: - допомога для регіонів, які потребують модернізації та диверсифікації сільськогосподарського виробництва. - допомога для регіонів, що створюють нові робочі місця в сільськогосподарському секторі.	Частина Великобританії, Франції, Іспанії та Італії
6	Допомога призначена регіонам з арктичним кліматом і низькою щільністю населення.	Фінляндія і Швеція

Джерело: складено авторами на основі [7, 11, 13, 14, 12, 15, 16]

Отже, як видно з таблиці 2 основними цілями регіональної політики були: підтримка відсталих регіонів, підтримка сільських регіонів, боротьба з безробіттям та підтримка галузей промисловості [12].

П'ятий етап: 2000 – 2006 рр. Характеризується реформуванням регіональної і структурної політики, в яких головною особливістю було укрупнення цілей. Бюджет на цей період було встановлено в розмірі 213 мільярдів євро.

У 2004 році до Європейського союзу вступили десять нових країн-учасників, які привнесли новітні актуальні проблеми розвитку економік та соціуму. Головна особливість саме цього періоду полягає в нарощенні потенціалу наднаціональності, посиленню інтегрування співпраці, наголос усієї політики на вирішення соціальних конфліктів та нерівностей розвитку. Найбільш дійовими інституціями стали в просуванні інтегрованих соціальних стандартів стали Рада з трудових і соціальних питань, Економічний та фінансовий комітет, Європейська Рада, Європейська Комісія, Європейський центральний банк та інші їх соціальні партнери.

Даний період характеризується підвищенням ролі заходів, що спрямовані на підтримку пільгових інвестицій, тобто інвестицій, спрямованих на підтримку і розвиток людських ресурсів як за рахунок підтримки різних програм перепідготовки, так і підтримки, спрямованих на розвиток консалтингу в області регіонального розвитку, призначеного для муніципалітетів, міст, або бізнес-організацій.

Цілі регіональної політики були укрупнені з шести цілей до трьох:

1. Допомога регіонів, в яких розвиток відстає в порівнянні з іншими регіонами.
2. Економічні та соціальні перетворення в областях, що стоять перед структурним труднощами (промислових, сільських, міських, рибалка).
3. Адаптація і модернізація політики і системи освіти, професійної підготовки і зайнятості.

Скорочення кількості цілей призвело до оптимізації структури підтримуваних програм і відповідних стратегій [9].

Важливим аспектом реформи європейської регіональної політики за період 2000 -2006 років було створення фінансової основи для структурної допомоги новим державам-членам ЄС. Було встановлено рамки максимального обсягу коштів, призначений для окремих структурних фондів та держав-членів ЄС.

На підтримку економічного та соціального розвитку країн Центральної та Східної Європи були розроблені та впроваджені такі програми: ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) та SAPARD (Special accession programme for a griculture and rural development).

Програма ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) була спрямована на підтримку інвестиційних проектів в області інфраструктури довкілля та підтримки транс-європейських транспортних мереж. В рамках підтримки навколишнього середовища була надана фінансова допомога на покращення екологічної ситуації в регіонах, боротьби з забрудненням води,

повітря. В області транспортної інфраструктури в рамках програми були виділені інвестиції з реконструкції будівель та споруд, що мають прив'язку до національних транспортних мереж в Європі. Необхідною умовою ефективної участі в програмі була якість підготовки проектів та забезпечення їх співробітництва з боку держав.

Програма SAPARD (Special Accession Programme For Agriculture and Rural Development) має за мету забезпечити інвестиції в галузі сільського господарства і розвитку сільських регіонів. Його завданням було зосередити увагу державам на загальні пріоритети аграрної політики і розвитку сільських регіонів і навчитися використовувати фінансові процедури і механізми контролю, які практикуються в ЄС.

Шостий етап: 2007 – 2013 рр. В цей час для реалізації запланованих заходів регіональної політики ЄС виділив бюджет на період 2007-2013 рр. в розмірі 336,1 млрд. євро. В рамках цього періоду відбулися реформи регіональної політики у вигляді зниження кількості структурних фондів, які представляють собою головний інструмент для досягнення стратегічних та тактичних цілей. Далі було проведено скорочення самих цілей цієї політики, щоб спростити процес підготовки програми та документацію, уніфікувати ключові документи та прискорити прийняття рішень.

Відповідно до запропонованої стратегії були збережені тільки два структурні фонди: Європейський фонд регіонального розвитку (ЕФРР) і Європейський соціальний фонд (ESF). Скорочення кількості структурних фондів дало країнам можливість спростити структуру та зміст оперативних програм.

Проведені реформи регіональної політики характеризувалися спрощенням, пом'якшенням правил для виведення коштів, і більшої прозорості їх використання, причому всі зазначені зміни були повністю введені завдяки досвіду використання інструментів структурної політики ЄС тільки на території десяти нових країн-членів Союзу.

На даному етапі почали використовувати нові інструменти регіональної політики і фінансового забезпечення, активно впроваджується культура інформаційної прозорості прийняття рішень на усіх рівнях менеджменту.

Нові інструменти фінансування представляють собою специфічний спосіб фінансування регіонального розвитку. Інструменти фінансового забезпечення відображаються в структурних фондах ЄС: JESSICA, JEREMIE, JASMINE та JASPERS. Такі інструменти мають необов'язковий характер і залежать від зацікавленості та рішень держав-членів [18].

Інструменти фінансового забезпечення це не нові джерела фінансування, а нові технології використання існуючих ресурсів із структурних фондів. На відміну від діючих грантів зі структурних фондів, які є необоротними державними фондами, вищезазначені ініціативи є кредитними інструментами для фінансування певних напрямків підтримки, пов'язаних з міськими проблемами, підтримкою бізнесу (в першу чергу малого та середнього) та великими інфраструктурними проектами.

Удосконалення фінансового забезпечення проектів та програм в межах ЄС є обов'язковою вимогою. Сучасний стан державних фінансів не є достатнім, що призводить до довготривалої готовності ЄС підтримувати країни-членів. Ця ситуація була підтверджена раніше на переговорах про європейський бюджет на період програмування 2007 - 2013 років. Така ситуація є відповідною і на період програмування 2014 - 2020 роки. Фінансовим менеджментом все більш залучаються «кредити», а не «субсидії», фінансування державних коштів, що може з часом послабити складну ситуацію у державних фінансах. Визначають часткову поточну зміну парадигми концепції існуючої системи реалізації регіональної політики.

Концепція фінансового забезпечення почала використовуватися в політиці згуртованості, активного інтегрування протягом періоду програмування на 2007 - 2013 роки. Це поєднання інструментів регіональної політики з елементами комерційних кредитних продуктів. На думку ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку), успішний місцевий та регіональний розвиток означає високу прибутковість або ефективність інвестицій, як це відбувається у випадку з найбільш успішними фірмами. Подібно до того, як підприємці змушені впроваджувати інновації та успішно інвестувати, регіони та уряди повинні адаптуватися до нових тенденцій та відкривати нові можливості для фінансування своїх потреб. Території повинні повністю адаптуватися до нових вимог суспільства, що вимагає вигідних інвестицій. Муніципалітети не мають необхідних засобів для виробництва товарів і, отже, інноваційною стає підтримка нових форм партнерства між приватним та державним сектором [19].

Інструменти фінансового інжинірингу пов'язують з досвідом використання венчурного капіталу в умовах регіонального розвитку. Держава пропонувала приватному бізнесу взяти участь в бізнес-проектах, що є перспективними та конкурентоспроможними у довго- та середньостроковому баченні. Такі спільні зусилля держави та підприємців формують ідею державно-приватного партнерства. При цьому держава почала фінансувати підприємства середнього та малого бізнесу, що займалися інноваційною діяльністю.

В шостому періоді Європейська комісія спільно з Європейським інвестиційним банком розробили нову Програму технічної допомоги для фінансування ЄС на 2007 - 2013 рр. Основна мета Програми полягала в тому, щоб залучати нові інструменти, технології фінансування, які спираються на досвід впровадження венчурного капіталу, а також використання грантів для підвищення ефективності. Три нові ініціативи були офіційно запуснені з травня 2006 року [16].

JASPERS є партнером Європейської комісії (з питань регіональної політики), Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР). Загальна допомога в просуванні проектів в європейських регіонах намагається розвивати співпрацю між зазначеними установами з метою зібрання професійного досвіду і надання допомоги країнам і регіонам у підготовці великих проектів. Це інструмент технічної допомоги для

дванадцяти країн ЄС, які приєдналися до ЄС в 2004 та 2007 роках, надають державам-членам підтримки, необхідної для підготовки високоякісних великих проектів, які будуть спільно фінансуватися з фондів ЄС.

JASPERS надає кваліфіковані консультації відповідним країнам ЄС, щоб вони могли краще підготувати основні інфраструктурні проекти. JASPERS надає допомогу на всіх етапах проекту - від початкового визначення проекту до рішення про надання фінансової допомоги ЄС. У деяких випадках порада надається до початку етапу впровадження проекту.

Напрями діяльності JASPERS складаються з:

підготовка проекту (наприклад, аналіз витрат/доходів, фінансовий аналіз, екологічні проблеми, планування процедур закупівель);

документація (наприклад, техніко-економічне обґрунтування, заявка на фінансову підтримку);

поради щодо дотримання законодавства ЄС (навколишнє середовище, конкуренція).

JASPERS направляє свою допомогу великим інфраструктурним проектам, вартість яких перевищує 50 мільйонів євро, які підтримуються за рахунок коштів ЄС. Наприклад, проектам у сфері дорожнього, залізничного та водного транспорту, транспортування відходів, розвиток нових видів енергії і міського транспорту.

JESSICA - спільна європейська підтримка стійких інвестицій в міських районах, що була створена за ініціативою Європейської Комісії у співпраці з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) і Радою Європейського банку розвитку (ЄБР). Використовуючи цільові інструменти фінансового забезпечення фонд JESSICA сприяє сталому розвитку та оновленню міст.

JESSICA сприяє сталому розвитку міст через підтримку проектів у таких сферах:

міська інфраструктура - у тому числі транспорт, вода/каналізація, енергетика;

культурної спадщини та пам'яток - для цілей туризму та іншого використання;

нове використання колишніх промислових приміщень;

створення нових комерційних приміщень для малих та середніх підприємств;

підвищення енергоефективності.

Внесок Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР) спрямовується на фонди міського розвитку, які інвестують їх у державно-приватні партнерства чи інші проекти, включені до комплексного сталого плану розвитку міст. Ці інвестиції здійснюються у вигляді грантів, кредитів та/або гарантій. Через поворотний характер фінансових інструментів інвестиційні доходи реінвестуються в нові проекти в сфері міського розвитку. Таким чином, повторне використання державних фінансів сприяє стійкому розвитку регіонів [10].

JEREMIE - спільний європейський ресурс для малого і середнього бізнесу. Фонд був створений за ініціативою Європейської комісії і

Європейського інвестиційного фонду. Сприяє використанню фінансових інструментів для поліпшення доступу до фінансування для малих і середніх підприємств через втручання структурних фондів.

Інвестиції фонду JEREMIE підтримують:

започаткування нових підприємств або розширення існуючих ;

доступ підприємств (особливо МСБ) в інвестований капітал для модернізації і диверсифікації їх діяльності, створення нових продуктів, забезпечення і розширення доступу до ринків (в першу чергу інформаційних та інтелектуальних);

бізнес-орієнтовані дослідження і розробки, передачі технологій, комерціалізації проектів науки, інновації та підприємництво;

технологічна модернізація виробничих структур для сприяння досягненню цілей розвитку економіки;

ефективні інвестиції, які створюють і гарантують стабільні робочі місця.

Структурний фонд JASMINE.

JASMINE є четвертою спільною ініціативою Європейської комісії, Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) та Європейського інвестиційного фонду (ЄІФ).

Метою даного фонду є підтримка активних інтеграційних процесів у сфері фінансово-кредитних відносин та відповідна підтримка підприємств. Завданнями постають питання: збільшити потенціал компаній, що займаються мікрофінансуванням в різних сферах; забезпечити стабільність ринку мікрокредитування.

Європейський інвестиційний фонд (ЄІФ) відіграє ключову роль у ініціативі JASMINE, а саме реалізація на практиці: організація технічної допомоги (спільно фінансується Європейською комісією) для підтримки розвитку малого та середнього бізнесу; надання фінансової підтримки кредитних операцій (ресурси ЄІБ) та стартового капіталу (кошти ЄС).

Компанії мікрофінансування, що обрані Європейським інвестиційним фондом, користуються повним спектром послуг, які надаються безкоштовно.

Ці послуги включають: оцінка/діагностика структури, організація і режим роботи обраної мікрофінансової організації та рейтинг, проведений спеціалізованими кредитними агентствами; професійна підготовка персоналу та керівництва обраних установ мікрофінансування, яка адаптована до діяльності на світових ринках.

Крім того, будуть введені послуги з підтримки бізнесу, наприклад, онлайн бази даних, консультації щодо передової практики та інформаційні послуги. Ці послуги будуть доступними для всіх учасників проектів мікрофінансування [2].

Сьомий етап: 2014 – 2020 рр. У листопаді 2014 року Європейська комісія представила «Доповідь з економічної, соціальної та територіальної згуртованості», яка спирається на стратегічний документ «Європа 2020». Дана доповідь містила зміст майбутньої політики активної інтеграції та конкретизувала часткові проблеми та потенційні сфери розвитку. У доповіді чітко проголошено два основні напрями:

1. Майбутня політика згуртованості повинна відповідати стратегії «Європа 2020», однак з більшим акцентом на інтегровану та більш ефективну підтримку.

2. Фінансування буде зосереджено в менш розвинених регіонах ЄС.

Цілі, викладені у Доповіді, включають:

1. Зміцнення партнерських зв'язків між країнами ЄС.

2. Зміцнення управління.

3. Ефективніша і простіша в реалізації стратегія розвитку регіонів.

Стратегія «Європа - 2020» представляє собою основну програму економічних реформ Європейського Союзу, що замінює Лісабонську стратегію, яка діяла до 2014 року. Метою і гаслом Стратегії є досягнення такого економічного зростання, яке буде засноване на принципах економіки знань, буде стійким та спрямованим на сталий розвиток регіонів. Така політика матиме вагомий вплив не тільки на економіку країн-членів ЄС, а і на соціальну сферу.

Цілі регіональної політики на 2020 рік:

1. Зайнятість - активно інтегрувати, залучити до праці 75% осіб у віковій категорії від 20 до 64 років.

2. Вкладення коштів в інновації - інвестувати 3% ВВП Європейського союзу (поєднання державних і приватних джерел) на інновації.

3. Екологія та енергетика - скоротити викиди парникових газів на 20% (або навіть 30%, для цього створені умови) в порівнянні зі станом в 1990 році; збільшити частку енергії з відновлюваних джерел на 20%.

4. Освіта - зменшити кількість осіб без вищої освіти.

5. Бідність та соціальне відчуження – зменшити кількість людей, що живуть у бідності та соціальній ізоляції або знаходяться на межі бідності та знаходяться під загрозою соціальної ізоляції (такого населення в ЄС понад 20 млн.).

Всі країни-члени ЄС адаптують п'ять головних цілей ЄС до цільових умов своїх країн. Кожна країна-член може здійснювати Стратегію «Європа - 2020» відповідно до своїх умов соціального та економічного розвитку. Крім того, визначає такі ж цілі у своїй Національній програмі реформ. Держави-члени також формулюють свої цілі на основі діалогу з Комісією, тим самим забезпечуючи їх відповідність основним цілям ЄС. Програми реформ в країні та їх реалізація подаються до Європейської комісії кожен рік у квітні місяці.

Європа визначила нові джерела зростання та зайнятості відповідно до стратегії ЄС - 2020. Ці цілі стосуються 7 основних ініціатив, визначених Європейською комісією, які поділяються на 3 основні напрямки. Органи держав-членів та ЄС повинні координувати свою діяльність для кожної ініціативи, щоб їх дії були взаємовигідними.

Отже, розглянемо три основні напрямки регіональної політики, визначені в Стратегії «Європа - 2020», які постають пріоритетними для українського соціального менеджменту, формують та формують перспективні напрями інтеграції економіки та соціальної сфери, надають векторності заходам державної політики:

1. Розумне зростання - включає інтелектуальне зростання, яке поширюється у таких сферах:

освіта (мотивувати громадян підвищувати свою кваліфікацію та регулярно оновлювати інформацію щодо освітньої діяльності);

дослідження та інновації (створення нових продуктів та послуг, які забезпечують зростання та робочі місця, а також допомагають вирішувати соціальні проблеми);

цифрове суспільство (використання інформаційних та комунікаційних технологій).

2. Стале зростання, метою якого є:

створити більш конкурентоспроможну економіку, де раціонально та стабільно будуть використовуватись ресурси;

захистити навколишнє середовище, зменшити викиди у воду та атмосферне повітря шкідливих речовин;

використати європейський досвід країн-членів у розробці нових екологічних технологій та виробничих процесів;

поліпшення ділового середовища, особливо для малих та середніх підприємств, щоб споживачі могли приймати найкращі рішення на основі достатньої інформації.

3. Інклюзивний ріст - мета:

підвищити рівень зайнятості в Європі: створювати більшу кількість робочих місць, особливо для жінок, молоді та людей похилого віку;

допомагати людям різного віку передбачати майбутні зміни та готуватися до них шляхом інвестування в освіту та отримання професійної кваліфікації, модернізувати ринки праці та системи соціального забезпечення, щоб економічного зростання мало цільовий вектор соціального прогресу [5, 6].

Враховуючи проведені дослідження регіональної політики Європейського Союзу доцільно стверджувати, що Україні необхідно використовувати накопичений досвід для сталого розвитку країни. Основні аспекти регіональної політики слід враховувати при розробці стратегії розвитку країни в цілому та її регіонів.

Список використаної літератури

1. Антоненко М. С. Важливість бізнес-інкубаторів в регіональній політиці Німеччини. *Інформаційне суспільство*. 2006. № 2. С. 377–383.

2. Бабаєв В. М. Сучасні політичні практики країн Європи: досвід для формування регіональної політики в Україні. *Державне будівництво*. 2007. № 1(1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2007_1%281%29__45

3. Бабець І. Г. Принципи формування регіональної політики співробітництва країн ЄС: досвід для України. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dtr/du/2009_2/files/DU209_04.pdf

4. Бабінова О. О. Регіоналізація країн західної Європи: досвід становлення. *Стратегічні пріоритети*. 2011. №4 (21). С. 161-165.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Буряк Євген Вікторович	к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Бітюк Інна Миколаївна	старший викладач кафедри менеджменту та бізнес- адміністрування, Черкаський державний технологічний університет
Бухтіарова Аліна Геннадіївна	к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сумський державний університет
Вареник Вікторія Миколаївна	к.е.н, доцент, доцент кафедри міжнародних фінансів, обліку та оподаткування Університет імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)
Ганзюк Світлана Михайлівна	к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку Дніпровський державний технічний університет
Горохова Тетяна Вадимівна	к.е.н., доцент кафедри маркетингу та бізнес- адміністрування ДВНЗ Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь)
Грубляк Оксана Михайлівна	к.е.н., доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича
Гудзь Юрій Федорович	к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Гусак Юлія Дмитрівна	магістрант, Сумський державний університет
Деєва Наталія Едуардівна	д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту Київський національний торговельно-економічний університет
Зінюк Микола Сергійович	аспірант, Київський національний торговельно-економічний університет
Калінін Олександр Володимирович	к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес – адміністрування ДВНЗ Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь)
Коверза Вікторія Семенівна	к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Куртяник Михайло Сергійович	бухгалтер ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» (м. Маріуполь)
Косова Тетяна Дмитрівна	д.е.н., професор, професор кафедри фінансів та банківської справи Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Кохан Маріанна Остапівна	к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту Львівський національний університет імені Івана Франка
Крисак Алла Іванівна	д.е.н., завідувач сектору наукової роботи студентів Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне)
Лактіонова Ольга Юхимівна	к.е.н., доцент, доцент кафедра «Фінанси і банківська справа» Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь)
Неізнана Олена Володимирівна	к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Омельченко Людмила Сергіївна	к.е.н., доцент, завідувач кафедра «Фінанси і банківська справа» Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь)
Пестовська Зоя Станіславівна	к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів, обліку та оподаткування Університет імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)
Петрух Оксана Андріївна	аспірант кафедри менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка
Плікус Ірина Йосипівна	к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Сумський державний університет
Понікаров Валерій Дмитрович	к.е.н., професор, професор кафедри обліку і бізнес- консалтингу Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
Семенов Андрій Юрійович	к.е.н., доцент, Доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сумський державний університет
Семенов Вікторія Вікторівна	магістр з фінансів, банківської справи та страхування, співробітник департаменту забезпечення ресурсних платежів Сумської міської ради

Слободянюк Наталя Олександрівна	д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Супрун Анатолій Анатолійович	к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
Супрун Наталія Вікторівна	к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку Криворізький національний університет
Федорищева Олена Андріївна	аспірант кафедри обліку і бізнес-консалтингу Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
Фінагіна Олеся Валентанівна	д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Черкаський державний технологічний університет
Хаджинова Олена Вікторівна	д.е.н., доцент, декан економічного факультету, професор кафедри «Фінанси та банківська справа» ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» (м. Маріуполь)
Черната Тетяна Миколаївна	к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємств ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» (м. Маріуполь)
Юнацький Мар'ян Олегович	к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Юринець Зорина Володимирівна	д.е.н, доцент, професор кафедри менеджменту Львівський національний університет імені Івана Франка
Юрій Едуард Олександрович	к.е.н, доцент, завідувач кафедри, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича
Ющенко Надія Леонідівна	к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівський національний технологічний університет
Янковський Валерій Андрійович	асистент кафедри фінансів та банківської справи Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Ярошевська Оксана Володимирівна	д.е.н., доцент, доцент кафедри економіки Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)

